

Innbringelse etter politiloven §9

**En kvalitativ studie av innbringelsespraksis på ulike
tjenestesteder**

**BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)
Politihøgskolen
2017**

Kand.nr : 465 og 473__
Antall ord: 8389

Innhold

1. Innledning	1
1.1 Valg av tema og problemstilling	1
1.2 Avgrensing	2
1.3 Begrepsavklaringer	2
2. Metode	4
2.1 En empirisk tilnærming.....	4
2.2 Kvalitative og kvantitative forskningsmetoder.....	4
2.3 Utvalg.....	4
2.4 Feilkilder	5
2.4.1 Forforståelse	5
2.4.2 Representativitet	6
2.4.3 Andre lokale forhold.....	6
2.4.4 Intervjumul.....	6
2.4.5 Analog kommunikasjon i intervju.....	7
2.6 Personvernopplysninger	7
3. Teori.....	8
3.1. Innbringelse.....	8
3.1.1 Beruselse.....	8
3.1.2 Forstyrrelse av den offentlige ro og orden m.m	9
3.1.3 Forholdsmessighet og nødvendighet.....	9
3.2 Kommunikasjon	10
3.2.1 Tillit og integritet.....	11
3.3 Tilgang på arrest.....	11
3.3.1 Avstander.....	11
3.4 Et etisk perspektiv	12
4. Analyse og drøfting av data.....	14
4.1 Utvalgets bakgrunn	15
4.2 Ordenstjeneste, slitasje og fyll	16
4.3 Caser	19
4.3.1 Case 1, del 1.....	19
4.3.2 Case 1, del 2.....	21
4.3.3. Case 2, del 1.....	22
4.3.4 Case 2, del 2.....	22
4.4 Alternativer til innbringelse	23
4.5 Kommunikasjon	24
4.5.1 Høyt og lavt	24
4.5.2 Kommunikasjonsteknikker	25
4.6 Refleksjoner	26
5. Konklusjon	28
6. Bibliografi	31
7. Vedlegg	33
7.1 Selvvalgt pensum	33
7.2 Intervjumul	35
7.3 Samtykkeskjema fra NSD	38

Tabeller

Figur 1. Avstander mellom lensmannskontorer og sentralarrest.....	12
Figur 2. Våre forventninger til resultatet.....	14
Figur 3. Resultatene.....	28

1. Innledning

1.1 Valg av tema og problemstilling

I løpet av praksisåret fikk vi muligheten til å hospitere ved flere tjenestesteder, både ved lensmannskontorer og politistasjoner. Der fikk vi innblikk i hvordan ordenstjeneste praktiseres på ulike tjenestesteder. Spesielt var det en ting som tilsynelatende varierte fra sted til sted; håndhevelsen av politiloven §9 (Politiloven, 1995). Vi satt igjen med et inntrykk av at lokale forhold, som demografi og oppdragsmengde, påvirket praksisen når det gjaldt innbringelse etter §9. Denne forskjellen vekket en interesse hos oss som førte til at vi bestemte oss for å finne ut om inntrykket vårt stemte. Vi valgte derfor å skrive en empirisk kvalitativ bacheloroppgave om teamet. Studien har vi gjennomført ved å intervjuer betjenter som tjenestegjør på tjenestestedene vi hospiterte på. Formålet med studien har vært å få et innblikk i hvordan hver enkelt tjenesteperson tolker og håndhever §9. Problemstillingen vår i denne studien har vært følgende:

Hvordan praktiseres innbringelse etter politiloven § 9 ved lensmannskontor Sør og lensmannskontor Nord sammenlignet med politistasjon Sør og politistasjon Nord.

Med denne problemstillingen ønsket vi å finne hvordan lokale forhold påvirker tjenestepersonenes håndhevelse av politiloven §9. Vi ønsket å undersøke om det var noen fellesnevner ved tjenestestedene som påvirker hvordan tjenestepersonene som jobber der tolker vilkårene og håndhever paragrafen.

For å komme mer i dybden på problemstillingen har vi forsøkt å finne hvordan tjenestepersonene bruker kommunikasjon som verktøy i ordenstjenesten, og hvordan lokale forhold påvirker innbringelsespraksisen. På bakgrunn av dette har vi formulert følgende forskningsspørsmål:

Hvordan påvirker oppdragsmengden og andre lokale forhold på de ulike tjenestestedene måten den enkelte politibetjent kommuniserer med personer som står i fare for å bli innbrakt?

1.2 Avgrensning

I det følgende redegjør vi for avgrensninger vi har måttet gjøre i oppgaven.

I denne oppgaven studerer vi innbringelse etter politiloven §9. Vi ser ikke på innbringelse etter §8, eller pågrepelser etter straffeprosessloven (Straffeprosessloven, 1986, fjerde del).

Vi har ikke hatt kapasitet til å undersøke innbringelser i et kvantitativt perspektiv. Således har vi ikke benyttet oss av politiets registre for å undersøke innbringelsesstatistikker og lignende data fra tjenestestedene.

Når vi drøfter innbringelse etter politiloven §9 i lys av lokale forhold, ser vi dette kun opp mot oppdragsmengde, med mindre annet er nevnt. Vi drøfter for eksempel ikke opp mot faktorer som demografi eller hvordan intervjuobjektene personlige disposisjoner, som alder og erfaring kan påvirke innbringelsespraksisen. Vi har heller ingen data om tjenestestedenes ressurser, og tar derfor ikke hensyn til dette.

1.3 Begrepsavklaringer

I denne oppgaven bruker vi noen begreper vi ønsker å utdype for lesere som ikke jobber i eller med politiet.

Ordensavdeling

En avdeling som primært driver med ordenstjeneste. Ordensavdelinger finnes primært ved politistasjoner, og utfylles av blant annet kriminalavdelingen som driver med etterforskning. Ved lensmannskontorer vil tjenesten ofte innebære en kombinasjon av ordenstjeneste og etterforskning.

IP

Begrepet IP er en forkortelse for innsatspersonell. IP er etterfulgt av et tall som forteller hvor mye operativ trening betjenten har. I denne oppgaven er betjentene IP4 med mindre det er presisert at de er IP3. IP4 har 48 timer trening i året og IP3 trener 103 timer i året (Trosdahl, 2013, ss. 15-16).

Fylleoppdrag

Et uformelt begrep som brukes om ordensoppdrag som utløses av, og spiller seg rundt en eller flere berusede personer.

Fyllearrest

Et uformelt begrep som betegner politiarrestens funksjon ved innbringelse etter politiloven §9.

2. Metode

Metode beskrives som en fremgangsmåte til ny kunnskap eller for å løse problemer (Aubert, 1985, s. 196). I samfunnsvitenskapen skilles det mellom kvalitativ og kvantitativ metode, og ofte utfyller disse to metodene hverandre (Nyeng, 2012). I denne oppgaven har vi brukt kvalitativ metode for å undersøke problemstillingen vår.

2.1 En empirisk tilnærming

Empiri bygger på erfaringer. Tidligere erfaringer vil påvirke tolkning av informasjon, uavhengig om man er bevisst sin egen forforståelsen eller ikke (Grønmo, 2004, s. 33). Dette kommer vi tilbake til i neste delkapittel. Empiri står ikke i motsetning til teori, men sammen inngår de to i et dynamisk forhold. Empirisk kunnskap blir teoretisk ved fortolkning, og teoretisk kunnskap blir empirisk ved en problemformulering (Grønmo, 2004, ss. 36-37). Vi finner empirisk tilnærming relevant fordi vi ønsker å belyse problemstillingen vår med politibetjentes erfaringer.

2.2 Kvalitative og kvantitative forskningsmetoder

Vi har vurdert begge de ovennevnte forskningsmetodene. Vi ønsker å beskrive temaet i detalj, fremfor å beskrive det bredt og grunt. Med dette utgangspunktet er det naturlig å velge kvalitativ metode. En begrensning ved kvalitativ metode er at det kun er involvert et lite antall respondenter. Det er derfor ugyldig å trekke generelle slutninger, noe vi har vært bevisst på i arbeidet med oppgaven (Nyeng, 2012, ss. 131-132).

2.3 Utvalg

Et inklusjonskriterium for studien er at intervjuobjektet er operativ polititjenesteperson og således har en reell mulighet til å foreta innbringelser i tjenesten. (Friis & Vaglum, 2002, ss. 85-87) For at intervjuene i størst grad skulle være representative, forsøkte vi å gjenspeile tjenestestedets sammensetning. Derfor er det mangfold blant intervjuobjektene, fordelt på ulike variabler. Vi har prøvd å velge ut en kjønnsfordeling som samsvarer med fordelingen på

de ulike tjenestestedene. Eksempelvis er forholdet mellom kvinner og menn på lensmannskontor sør omtrent 1:3. Derfor valgte vi ut en kvinne og to menn herfra. Intervjuobjektene alder varier også, og reflekterer til en viss grad tjenestestedets aldersspenn.

Intervjuobjektene har forskjellig bakgrunn. Utvalget består av personer med med både kort og lang erfaring, med lang utdanning og kun Politihøgskolen. Utvalget er også sammensatt av personer med ulik bakgrunn fra operative jobber i politiet. Felles for alle intervjuobjektene er at de har minimum ett års erfaring med ordenstjeneste enten ved en ordensavdeling eller ved et lensmannskontor.

2.4 Feilkilder

2.4.1 Forforståelse

Forforståelse er den oppfatning man har når man går inn i en situasjon, og den ligger til grunn for alt vi tolker. Forforståelse er nødvendig for å plassere ting i en kontekst, men kan fungere som en feilkilde ved innhenting og bearbeiding av informasjon. (Thurén, 2009, s. 174-175) (Olsvik, 2013, s. 111-116).

Det faktum at vi begge har gjennomført praksisåret former vårt syn på problemstillingen. Vi har allerede et forhold til flere av intervjuobjektene og tjenestestedene vi har undersøkt. Etter praksisåret sitter vi med en forforståelse av at lensmannsbetjener tar seg bedre tid til å kommunisere med publikum i sin utøvelse av ordenstjeneste. Av dette følger det at politibetjener ansatt ved politistasjoner har en lavere terskel for å innbringe.

For å unngå å havne i bekreftelsesfellen, ser vi problemstillingen fra flere sider og bruker relevant teori for å drøfte den. Ved å korrigere hverandre og oss selv underveis, mener vi at vi i stor grad har evnet å forholde oss objektive. Likevel er det vanskelig å si med sikkerhet at resultatene ikke er påvirket av vår forforståelse eller et ønske om å bekrefte vår egen oppfatning (Olsvik, 2013) (Svartdal, 2011).

2.4.2 Representativitet

En mulig feilkilde ved studien vår er at vi kun har gjennomført tre intervjuer per tjenestested, uavhengig av hvor mange som faktisk jobber der. Et utvalg på tre personer vil utgjøre en langt større andel av de ansatte på et lensmannskontor enn på en politistasjon med flere divisjoner. Det innebærer at vi ikke kan trekke generelle konklusjoner i studien vår (Dahlum, 2015). Dette er heller ikke fokuset ved oppgaven, da det er en kvalitativ oppgave. Vi ønsker derimot å undersøke problemstillingen dypere ved de ulike tjenestestedene. På den måten kan det være at vi kan se nyanser eller tendenser som skiller tjenestestedene fra hverandre.

2.4.3 Andre lokale forhold

Det er rimelig å anta at lokale forhold på tjenestestedet, som redegjort for i avgrensningen, påvirker tjenestepersonene som jobber der. Videre kan det tenkes at måten tjenestepersonene praktiserer politiloven og kommuniserer med publikum på bærer preg av disse forholdene. (Olsvik, 2013). Det kan også tenkes at det er divisjonslokale forhold på en politistasjon, og derfor forskjellig praktisering av politiloven internt på stasjonen. Vi har forsøkt å korrigere for dette ved å finne et utvalgt på tvers av divisjoner på politistasjonene (Nyeng, 2012, kap 10).

2.4.4 Intervjumal

Før vi gjennomførte intervjuene lagde vi en detaljert mal for hvordan intervjuene skulle foretas og hvilke spørsmål som skulle stilles. Hensikten med malen var å belyse temaet og problemstillingen på en mest mulig objektiv måte. Dette oppnådde vi ved å formulere spørsmålene mest mulig åpent og ved å stille intervjuobjektene de samme spørsmålene. En slik intervjuform kalles strukturert. Vi stilte likevel oppfølgingsspørsmål, og intervjuformen er derfor semistrukturert (Dalen, 2011, ss. 26-28). Vi tok intervjuobjektene gjennom to fiktive ordenstjeneste-caser. Forutsetningen var den samme for alle intervjuobjektene, og spørsmålene ble stilt i samme rekkefølge. Ved å følge intervjumalen har vi fått svar vi kan sammenlikne med stor grad av reliabilitet (Thurén, 2009, kap 5)

2.4.5 Analog kommunikasjon i intervju

Spørsmålsstillingen kan påvirke hvordan intervjuobjektet oppfatter og tolker spørsmålet. Selv om vi stiller spørsmålene ordrett likt hver gang, kan den analoge kommunikasjonen som tonefall og trykk, påvirke hvordan mottakeren av spørsmålet oppfatter spørsmålet (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 114-115). Vi har forsøkt å korrigere for dette ved å stille spørsmålene mest mulig nøytralt (Bråten, 2013).

2.6 Personvernopplysninger

Angående behandling av personvernopplysninger og identifiserende informasjon viser vi til vedlagt skjema fra NSD i kapittel 7.3 av denne oppgaven.

3. Teori

Alle lovhenvendelser i denne oppgaven er til politiloven, med mindre annet er nevnt.

3.1. Innbringelse

Politiloven §9 gir politiet hjemmel til innbringelse av:

”Enhver som på grunn av beruselse forårsaket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler forstyrrer den offentlige ro og orden eller den lovlige ferdsel, forulemper andre eller volder fare for seg selv eller andre”

En innbringelse etter §9 innebærer at personen blir tatt med til en politistasjon, lensmannskontor eller annet lokale som benyttes under polititjenesten. Dette fremgår av §8 og hjemles indirekte i §9 annet ledd, hvor det står at den som innbringes etter første ledd kan settes i arrest. Det er kun i de ovennevnte lokalene at det finnes arrester. Løslatelsen av innbrakte personer er regulert i §9 tredje ledd, hvor det står at ingen må holdes i arrest lenger enn nødvendig (Fredriksen & Spurkland, 2014, s. 170-176).

3.1.1 Beruselse

Et av grunnvilkårene i paragrafen er at vedkommende er beruset, uavhengig av hvilket rusmiddel som forårsaker den berusede tilstanden. Av rettspraksis kreves det for å anses som beruset mer enn at handlingsmønster og væremåte er påvirket, som følge av inntak av et rusmiddel. Det må foreligge en sterk påvirkning av et rusmiddel for at personen skal kunne anses som beruset (Rt. 1980 s. 1154) (Rt. 1993. S. 99) (Hamnes, 2007, kap 3.4).

Kriteriene for hvordan graden av beruselse skal avgjøres fremkommer fra Høyesterett og Høyesteretts kjæremålsutvalg. Det skal avgjøres ved observerbare kjennetegn som ”snøvlete eller utydelig tale, lukt, sviktende evne til å kontrollere kroppsbevegelsene” (Rt. 1950, s1135 og Rt. 1963 s. 1087).

Årsaken til at personen som skal innbringes må være beruset, er for det første at det er nærliggende å tro at en svakt beruset person vil kunne etterkomme pålegg om bortvisning.

Dette fører til at ordensforstyrrelsen opphører og ikke oppstår på nytt i nær fremtid. Man løser således oppdraget med lempeligere midler, hvilket er ønskelig jf. Politiloven §6, første og annet ledd. Hvis personen er sterkt påvirket, er sannsynligheten betraktelig mindre for at en bortvisning virker. Videre vil ikke en person som er svakt påvirket være til skade for seg selv som følge av påvirkningen. På grunn av at innbringelse innebærer midlertidig frihetsberøvelse, og dermed er et tungt inngrep, kreves det en restriktiv tolkning av inngrepskriteriene i henhold til legalitetsprinsippet (Fredriksen & Spurkland, 2014, s.185-191) (Engelstad, 2013, kap 5).

3.1.2 Forstyrrelse av den offentlige ro og orden m.m

Som det fremgår i første ledd av §9 er det i tillegg til krav om beruselse opplistet flere handlinger som kan gi grunnlag for en innbringelse. For det første kan en innbringelse foretas når en person forstyrrer den offentlige ro og orden på grunn av sin beruselse. Det kreves ikke at personen oppholder seg på offentlig sted, så lenge vedkommende forstyrrer et offentlig sted. Det er tilstrekkelig at personen sprer utrygghet og sjenanse. Videre kan en innbringelse foretas når den berusede personen forstyrrer den lovlige ferdsel. Det tredje handlingsalternativet er at personen forulemper eller volder skade for andre, uavhengig av om det skjer på offentlig eller privat sted. En forulemping innebærer å si eller gjøre noe en annen opplever som ubehagelig eller krenkende. Det siste handlingsalternativet er hvis vedkommende volder fare for seg selv (Fredriksen & Spurkland, 2014, s. 186-188) (Hamnes, 2007, kap 3.5).

3.1.3 Forholdsmessighet og nødvendighet

Samtlige av inngrepshjemlene i politiloven er regulert av politiloven §6. Det innebærer at selv om vilkårene i §9 er oppfylt, må inngrepet også oppfylle kravene i §6. Kravene er at inngrepet skal være nødvendig, forholdsmessig, og at politiet skal opptre saklig og upartisk. Disse begrensningene bygger på grunnleggende rettsprinsipper om utøvelse av offentlig myndighet, spesielt med tanke på myndighetsorganers tyngende inngrep overfor borgerne. Disse grunnleggende prinsippene er behovsprinsippet, forholdsmessighetsprinsippet, og saklighetsprinsippet. (Fredriksen & Spurkland, 2014, s. 57-60) (Engelstad, 2013, kap 4)

Det fremkommer i alle handlingsalternativene i §9 at politiet kan innbringe så lenge en inngrepssituasjon foreligger, og vilkårene for innbringelse er oppfylt. Nødvendighetskravet innebærer at politiet ikke skal gjennomføre en innbringelse hvis det av ulike årsaker ikke er nødvendig i den situasjonen. Nødvendighetskravet kommer fra behovsprinsippet, som krever at det skal være behov for inngrepet. Hvis det er mulig å avslutte ordensforstyrrelsen med for eksempel en bortvisning, vil det ikke være nødvendig å foreta en innbringelse.

Forholdsmessighetsprinsippet går ut på at inngrepets tyngde må stå i forhold til alvorligheten av situasjonen og hva man oppnår ved å bruke inngrepet. Dernest kommer saklighetsprinsippet, som krever at beslutningsprosessen mot innbringelsen ikke skal være farget av politibetjentens personlige syn. Beslutningen skal med andre ord fattes på et saklig og objektivt grunnlag. I tillegg verner §6 personvernet og integriteten til den som utsettes for inngrepet, ved å si at politiet skal opptre med omtanke for personers integritet. Sistnevnte omtales ikke som et prinsipp, men er likevel et viktig hensyn å ta. (Fredriksen & Spurkland, 2014, s. 60-78) (Hamnes, 2007, kap 3.7)

3.2 Kommunikasjon

Politiet har en særskilt posisjon i samfunnet. Som samfunnets eneste innehaver av legal fysisk makt i fredstid har politiet et ekstraordinært ansvar å forvalte. Dette fører til at politiet har spesielle rettigheter og plikter i forhold til andre borgere (Diderichsen, 2013). Politiet har rett til å bruke makt når det er nødvendig og forholdsmessig (Politiinstruksen, 1990, §8-2 m.fl.). Dette kan gjøre kommunikasjonsprosessen sårbar.

Noen mennesker er vare for autoritet og setter seg naturlig i opposisjon (Bråten, 2013, s. 110-114). Ved innbringelser gjør det seg tydelig siden politiet må finne en løsning som ikke gagnar vedkommende. Slike situasjoner kalles kommunikasjon med moderat konfliktnivå (Bråten, 2013, s. 109). Kommunikasjonen er til en viss grad sårbar og faktorer som misforståelser eller sekundære konflikter kan føre til eskalering. Kommunikasjon består av sender, budskap og mottaker og det er spesielt viktig i slike situasjoner at budskapet tilpasses slik at mottakeren forstår den (Ekeland, 2004, kap 6). Dette er viktig å merke seg i kommunikasjon med berusede personer. (Bråten, 2013, s. 10)

3.2.1 Tillit og integritet

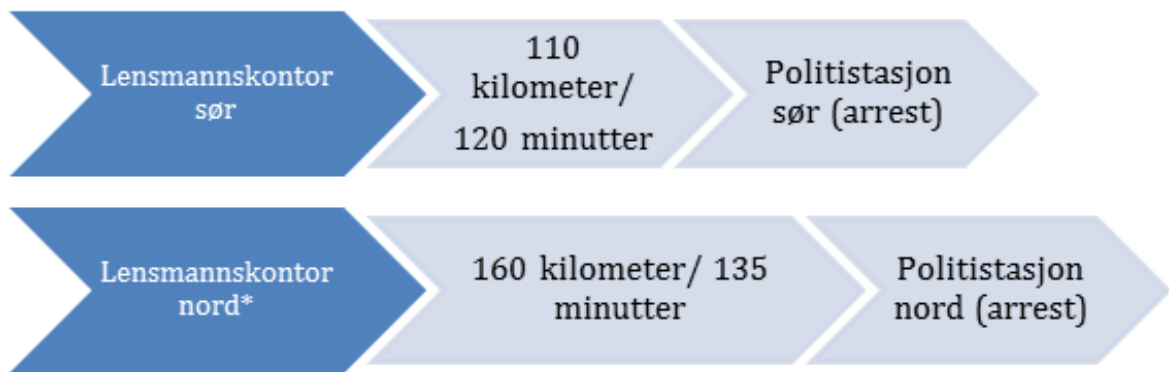
Møtet med publikum er viktig. Det foregår på mange arenaer; i avhør, på gaten, rekrutteringsstands og likende. Det er viktig at politiet opptre profesjonelt med hensyn til motpartens integritet for å bygge tillit. Dette hensynet kan bli satt på prøve ved ordensforstyrrelser, og det kan spesielt tenkes ved mindre steder som stevner til lensmannskontorer. Grunnen er at disse miljøene er mindre og dermed mer gjennomsiktede. På den måten blir enkeltmøtene mer utslagsgivende for politiets institusjonelle tillit på slike steder (Lagestad, 2012, kap. 3).

3.3 Tilgang på arrest

Det er stor forskjell på tilgangen lensmannsbetjenter og betjenter ved politistasjoner har til sentralarrest. Lensmannsbetjenter har imidlertid tilgang på lokalarrest. Det kan likevel tenkes at lokalarresten er mer praktisk i forbindelse med innbringelse etter politiloven §8, siden den kun varer i et meget begrenset tidsrom. Innbringelse etter §9 varer gjerne frem til personen er edru eller i stand til å ta vare på seg selv, noe som ofte er morgenen etter. Dette er lite forenlig med helgetjenesten, da omsorg for den innbrakte minimum krever oppmerksomheten til en betjent (Forskrift om bruk av politiarrest, 2009, §2-5).

3.3.1 Avstander

Av ressurs hensyn vil avstanden mellom sentralarrest og lokalt tjenestested spille en rolle i forhold til hvordan patruljen velger å løse et ordensproblem. En innbringelse er tidkrevende når avstanden til arresten er lang. Dette vil naturligvis være en faktor i vurderingen til patruljen om hvorvidt de velger å gjennomføre en innbringelse. Under har vi laget en modell over avstanden fra lensmannskontor sør og gjennomsnittsavstanden fra lensmannskontorene i nord til arrest.

Figur 1. Intervjuene ble foretatt ved tre forskjellige lensmannskontorer i nord. Dette kan være en metodisk utfordring, men på grunn av tjenestestedenes geografiske nærhet og at lokale forhold er relativt like, mener vi dette er av mindre betydning for oppgaven. De blir derfor presentert som **ett** lensmannskontor. I figuren presenteres gjennomsnittsavstanden til arrest. Informasjon om avstand og tid er hentet fra Google Maps (Google, 2017).

Som det fremkommer av tabellen vil transport til og fra sentralarresten ta mellom fire og fem timer for lensmannsbetjener. Inkludert behandling på stedet, inkvirering og eventuell rapportskrivning er det ikke usannsynlig at prosessen tar mer enn fem timer.

3.4 Et etisk perspektiv

Det stilles høye etiske krav til polititjenestepersoner så vel som til politietaten i sin helhet (Christoffersen, 2011, ss. 14-17). Dette kommer av politiets maktmonopol i samfunnet, og dermed politiets rettigheter og plikter angående bruk av makt overfor befolkningen.

Profesjonsetikk kan defineres som sammenhengen mellom etikk og fag, som sier hvordan utøverne av den gitte profesjonen bør og skal forvalte pliktene og rettighetene de har myndighet til (Diderichsen, 2013, s. 47-52). Profesjonsetikk er en viktig del av ordenstjeneste og ved håndheving av politiloven. Dårlig profesjonsetikk i politiet kan føre til maktmisbruk og dermed true både rettssikkerheten og den generelle sikkerheten til befolkningen.

Inngrepshjemplene i politiloven åpner for stor grad av skjønnsutøvelse. Politiets bruk av skjønn favner hvilke situasjoner politiet skal velge å gripe inn og hvilke tiltak som skal iverksettes. Hvis en politipatrulje bestemmer seg for å innbringe en person, må de også utøve godt skjønn i forhold til hvordan denne innbringelsen skal bli foretatt. Skjønnsutøvelsen kan sies å være regulert av §6. Det er opp til den enkelte tjenestepersonen å tolke når kravene i §6 er oppfylt.

Videre må tjenestepersonene forstå hvilken taktikk og fremgangsmåte de vil anvende for å løse problemet de står ovenfor. Dette krever mye av tjenestepersonens kunnskap om politiloven og faglighet (Diderichsen, 2013, s. 60-66).

Skjønnsetøvelse er fordelaktig ved at det gir mulighet til gode løsninger og stor grad av individuell og situasjonell tilpasning. Likevel følger det med enkelte utfordringer. Fordommer og forforståelse vil påvirke tjenestepersonens beslutningsprosess i forhold til om en innbringelse skal gjennomføres. Dette kan føre til relativt store forskjeller i utøvelsen av politiloven §9, både fra tjenesteperson til tjenesteperson og fra sted til sted. De lokale forholdene på et tjenestested vil kunne påvirke i hvilke situasjoner en innbringelse blir foretatt, men også hvilke mennesker som blir innbrakt. I sin ytterste konsekvens kan dette føre til forskjellsbehandling på bakgrunn av hudfarge, kjønn, religion, seksuell orientering eller etnisk tilhørighet. (Diderichsen, 2013, s. 69-72)

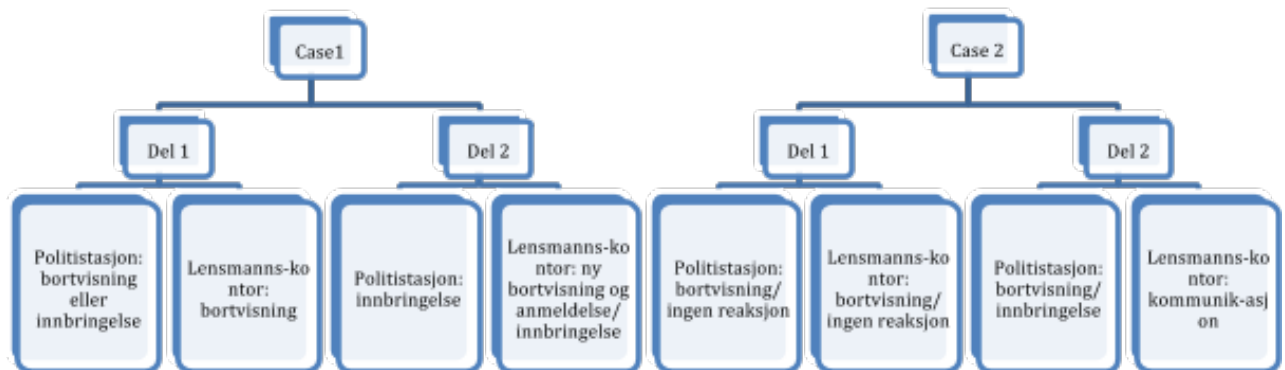
Maktfordelingsprinsippet er et viktig prinsipp for rettssikkerhet og demokrati. Det innebærer at lovgivende, dømmende og utøvende makt skal være adskilt. Det betyr at de som lager lovverket ikke skal håndheve den eller inneha dømmende myndighet (Thorsen, 2015). Når politiet gis myndighet til å utøve skjønn, kan de velge hvorvidt de skal slå ned på en straffbar handling. For eksempel kan patruljen unnlate å innbringe en person som oppfyller vilkårene for en innbringelse etter politiloven §9, mens de i en annen situasjon velger å innbringe. Her fungerer politiet både som dømmende og utøvende makt. Maktfordelingen blir sammenblandet. Dette understreker viktigheten av profesjonsetikk for å unngå blant annet brudd på rettssikkerheten (Diderichsen, 2014, s. 66-68).

4. Analyse og drøfting av data

I dette kapittelet drøfter vi den innsamlede dataen opp mot blant annet teori som er redegjort for og drøftet i teorikapittelet. Vi presenterer dataen i samme rekkefølge som i intervjumalen.

Som nevnt i metodekapittelet, er informasjonen samlet inn ved hjelp av en nøye utformet intervjumal. Intervjumalen er utformet tematisk og taktisk for å ikke påvirke respondentene. Respondentene ble blant annet presentert for to todelte caser hvor vi ønsket at de skulle redegjøre for sin foretrukne måte å løse oppdraget på. Forutsetningen de fikk står i vedlegget intervjumal i kapittel 7.2.

Bakgrunnen for casene var at vi hadde en hypotese om at terskelen for inngrep etter politiloven § 9 er forskjellig for tjenestepersoner på lensmannskontorer og politistasjoner. Hvis det virkelig er en forskjell, ønsket vi å finne «tippepunktet» hvor en betjent fra førstnevnte ikke ville innbrakt vedkommende, mens en tjenesteperson ved en politistasjon ville innbrakt. Hvis det skulle vise seg å være noen trender, forventet vi at de skulle være mer eller mindre som beskrevet i modellen i figur 2. Resultatet blir behandlet gjennomgående i dette kapittelet.

Figur 2

4.1 Utvalgets bakgrunn

For å sikre intervjuobjektene anonymitet, har vi gitt samtlige fiktive navn.

På politistasjon sør varierer alderen på intervjuobjektene fra 28 til 40 år og består av en kvinne og to menn. De har varierende erfaring og forskjellig bakgrunn. Felles er at de har erfaring fra ordensavdelingen på stasjonen. Vi kaller intervjuobjektene fra politistasjon sør ”Arne”, ”Jonas” og ”Kari”. Arne er IP3 og har relativt lang erfaring i politietaten. Han bor ikke sentrumsnært. Jonas har erfaring som studentveileder og har tidligere utdanning fra forsvaret. Kari har erfaring fra Politiets utlendingsenhet og kriminalomsorgen før hun begynte å jobbe på ordensavdelingen på politistasjonen.

På lensmannskontor sør varierer alderen på utvalget mellom 27 og 45 år. Også her består det av to menn og en kvinne. De har varierende erfaring, men felles er at samtlige har erfaring fra ordenstjeneste og etterforskning. De blir kalt ”Ida”, ”Petter” og ”Jon.” Petter har relativt lang erfaring som lensmannsbetjent og har vært studentveileder. Ida har kortere erfaring, mens Jon har meget lang erfaring som lensmannsbetjent.

Utvalget ved politistasjonen i nord har aldersspennet 27 til 38 år. Utvalget består av to menn og en kvinne som kalles ”Hanne”, ”Svenn” og ”Kåre”. Hanne har relativt lang erfaring i politiet, og har for det meste jobbet på ordensavdeling. Svenn har kortere erfaring og har tidligere jobbet ved den lokale utlendingsenheten. Kåre har jobbet på ordensavdelingen ved politistasjon nord i noen år og er nå IP3.

Intervjuobjektene ved lensmannskontor nord har aldersspennet 31 til 38 år. Utvalget består av ”Roger”, ”Beate” og ”Gunn”. Roger er IP3 og har relativt lang erfaring i politiet. Gunn jobber både med ordenstjeneste og etterforskning. Alle har jobbet ved lensmannskontor nord hele karrieren.

4.2 Ordenstjeneste, slitasje og fyll

Mange av intervjuobjektene opplever fylleoppdrag som det minst givende i jobben. Arne ved politistasjon sør forklarer:

”Det går kanskje ikke så mange år før du blir lei fulle folk. Det er mye av det samme som går igjen og det kan bli en slitasje. Du vet hva som skjer, du vet hvor det fører hen og du kjenner igjen settingen veldig fort.”

Dette er en generell oppfatning blant alle intervjuobjektene på politistasjon sør. Ingen av intervjuobjektene ved lensmannskontor sør uttrykker derimot et negativt syn på det. På den ene siden kan fraværet av negativitet skyldes at lensmannskontorer som stevner til mindre steder, vil ha større grad av lokal forankring enn politistasjoner som følge av stedets demografi. Betjentene kan derfor lettere få et personlig forhold til publikum, noe som kan gjøre oppdragsløsningen lettere. Lie underbygger dette med å si at tillit til politiet, da trolig både personlig og institusjonell, er nødvendig for at politiet skal kunne samarbeide effektivt med publikum og få aksept for sin autoritet og handlinger (Lie, 2015)(Lagestad, 2012, ss.52-69). Dette vil trolig bidra til et mer positivt syn på slike oppdrag. På den annen side kan oppdragsmengden være utslagsgivende for den fraværende negativiteten. På bakgrunn av vår egen erfaring, legger vi til grunn at oppdragsmengden generelt og ordensforstyrrelser spesielt, er større ved politistasjoner enn ved lensmannskontorer. Den reduserte eksponeringen for slike oppdrag kan tenkes å bidra til at betjentene ikke blir lei fulle folk, slik Arne forklarer.

En tendens ved stasjonene er at ordensforstyrrelser blir sett på som mindre viktige eller signifikante. På politistasjon sør virker det som objektene hadde forventninger til hvordan den berusede personen oppfører seg. En fordel med dette er at oppdragene kan bli behandlet mer effektivt, ved at de fulle menneskene blir plassert i et skjema betjentene har fra tidligere erfaringer (Svartdal, 2011). Dette kan være en følge av at fulle mennesker innehar visse kjennetegn og egenskaper som følger naturlig av alkoholinntak.

En ulempe er derimot at det forventningene kan føre til selektiv persepsjon hos intervjuobjektene (Røkenes, 2012, s. 219) (Jones, 1977). Dette kan føre til at betjentene kun ser faktorene som taler for en innbringelse og ikke det som taler imot, eksempelvis at personen som står i fare for å bli innbrakt har en venn som kan følge han trygt hjem. Den

selektive persepsjonen hos objektene på politistasjon sør kan være sterkere på grunn av at objektene har opparbeidet sterkere forforståelse angående fulle mennesker (Ekeland, 2004, s. 158-161). Kåre ved politistasjon nord forteller

“Vi har vært på mange dødsfall den siste måneden på jobb. Når det er mange dødsfall, tenker man litt mer over det enn de hverdagslige fylleoppdragene.”

Kåre omtaler dødsfallene som noe sensasjonelt og noe belastende når han møter det i tjenesten. På den andre siden snakker han om fylleoppdragene som noe hverdagslig. Det kan tenkes at Kåre ser på fylleoppdragene som en del av mange trivielle oppgaver som han ofrer forholdsvis lite refleksjon sammenlignet med større, traumatiske hendelser. Dette kan medføre at han undervurderer eller nedprioriterer fylleoppdragene.

Forventninger, samt lite refleksjon rundt forforståelsen overfor berusede mennesker, kan føre til at polititjenestepersonene tillegger personene de møter egenskaper de tidligere har opplevd hos fulle mennesker. Dette kan føre at tjenestepersonene begår den fundamentale attribusjonsfeilen, (Ross, 1977) hvilket innebærer at polititjenestepersonene overattribuerer til den fulle personen og undervurderer betydningen situasjonen har (Ekeland, 2004, s. 158-170) (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 212-221). I ytterste konsekvens kan dette materialiseres som forskjellsbehandling både i kommunikasjon og handling.

Intervjuobjektene ved lensmannskontor sør har derimot en positiv oppfatning av fylleoppdrag. Derimot er dette ikke gjennomgående ved lensmannskontor nord. Intervjuobjektene ved lensmannskontor og politistasjon nord har i stor grad lik oppfatning av ordensoppdrag. Oppfatningen kan kort forklares som et opplevd nødvendig onde. Ved lensmannskontor nord er det i likhet med lensmannskontor sør tilsynelatende færre ordensforstyrrelser sammenlignet med stasjonene. Likevel er det en varierende, men negativ holdning til ordensforstyrrelser. Beate, som jobber ved lensmannskontor nord, forklarer

“Vi er ganske heldige sånn sett. Vi har ganske lite rene “stygg-på-byen” og fylleoppdrag i forhold til andre steder”.

Det er vanskelig å si hva Beate mener med “vi er ganske heldige”. Det kan på den ene siden være et resultat av en negativ holdning mot fylleoppdrag. Det kan det på den andre siden tenkes å være en uttalelse på bakgrunn av at lokalmiljøet har lite bråk og uorden generelt sett.

Forutsatt at det første er tilfellet, taler det mot at betjentene trenger stor eksponering av fylleoppdrag for å få en negativ holdning mot dem, slik Arne ved politistasjon sør sitt utsagn i starten av delkapittelet beskriver. Dette svekker påstanden om at oppdragsmengden kan øke forekomsten av selektiv persepsjon og den fundamentale attribusjonsfeilen, som igjen kan være en påvirkende faktor for innbringelsespraksisen. Det kan derimot også tenkes at det Beate sier har bakgrunn i at lokalmiljøet har mindre bråk og uorden.

Avslutningsvis i dette kapittelet drøfter vi dette, som Hanne ved politistasjon nord, forteller.

“I veldig mange tilfeller er det første gangen folk møter politiet. Derfor er det så viktig at vi (Politiet) ikke faller for fristelsen for å ta enkle løsninger fordi vi har gjort det så mange ganger før”

Disse enkle løsningene kan som nevnt tidligere føre til raskere oppdragsløsning i den gitte situasjonen. Etter vår erfaring bygger slike enkle løsningene på erfaringer av hva som fungerer. Vi finner derimot i likhet med Hanne flere betenkeligheter ved å ta i bruk en slik fremgangsmåte. For det første kan en slik tilnærming i stor grad påvirke kommunikasjonen mellom publikum og polititjenestepersonen i situasjonen. For det andre kan dette, som blant andre Lie sier, på lang sikt påvirke publikums tillit til politiet. Hvis så er tilfelle, vil det føre til betydelig vanskeligere oppdragsløsning (Lie, 2015, s. 200-201) (Runhovde, 2010, s. 189) (Christoffersen, 2011, s.53-59).

Hanne sier grunnen til at enkle løsninger frister, er fordi man har gjort det så mange ganger før. Dette er trolig noe de fleste politibetjenter kan kjenne seg igjen med. Sett i lys av at det er flere fylleoppdrag ved politistasjoner, kan det tenkes at dette øker sannsynlighet for at disse betjentene lettere vil ty til enkle løsninger, som innbringelse. Det er derimot flere hensyn som taler mot dette. For det første gir lov- og instruksverk klare retningslinjer for hvordan tjenesten skal gjennomføres, som redegjort for i kapittel 3.1 om innbringelse. For det andre kan det diskuteres om innbringelse er en lettere løsning enn alternativet. Nesten alle politibetjentene nevner i kapittel 4.3 og 4.4 innbringelse som siste utvei, noe de helst vil unngå. Dette kan være av hensyn til både den som står i fare for å bli innbrakt sin integritet, og polititjenestepersonens egen integritet (Hoel, 2013).

4.3 Caser

4.3.1 Case 1, del 1

Petter fra lensmannskontor sør forteller at han ønsket å innbringe personen til sentralarresten, siden han hadde vært truende og aggressiv både verbalt og nonverbalt (Svennevig, 2009) (Argyle, 1988). Han vil likevel ikke gjennomføre innbringelsen på grunn av avstanden til sentralarresten. Tilgangen på arrest som vist i figur 1 er en konsekvent forskjell mellom politistasjon og lensmannskontor. Tjenestepersonene ved lensmannskontorene kan ha høyere terskel for å benytte seg av arrest på grunn av avstanden, slik som Petter. Det kan tenkes at de må ty til andre løsninger, for eksempel å kjøre personen hjem.

Fremgangsmåten til Roger ved lensmannskontor nord bryter derimot med hva vi forventet å finne og vitner om individuelle forskjeller ved innbringelsespraksisen (se figur 1 i kapittel 4). Roger virker tilbøyelig for å innbringe vedkommende. Han forteller:

“Da hadde jeg tatt kontroll på vedkommende, tatt ham bort fra stedet og begynt å kommunisere. Da har han lite spillerom. Et annet alternativ er å innbringe han til lensmannskontoret for å ta det derfra”.

Det kan virke som at formålet til Roger er å gi den berusede personen “lite spillerom”. Han gir inntrykk av å ønske å kommunisere mest mulig digitalt, altså være mest mulig entydig i det han kommuniserer (Watzlawick, 1967). En fordel ved å benytte en slik form for kommunikasjon er at han ofte oppnår hva han ønsker med sin legale makt og autoritet (Østerberg, 2012, s. 116-118). På en annen side kan Rogers autoritet virke eskalerende og gjøre situasjonen mer komplisert (Bråten, 2013, ss. 110-114). Dette understreker, som Aas kommer frem til, betydningen av å evne å veksle mellom et høyt og lavt nivå i kommunikasjonen. Å gå høyt ut kan defineres som å starte publikumsmøtet med betydelig bruk av verbal makt, å gå lavt ut som det motsatte (2014, ss. 130-133).

Gunn ved lensmannskontor nord har langt på vei det samme synspunktet som Roger.

“Av erfaring tror jeg kjapt man ser om han holder seg til pålegget eller ikke. Skulle han ikke fulgt det, er det faktisk et alternativ å innbringe han”.

Felles for Roger og Gunn er at de tyr til innbringelse i annen instans. Dette er i tråd med kravene politiloven § 6 stiller om nødvendighet og forholdsmessighet (Fredriksen, S. & Spurkland, 2014, ss. 65-69).

Kåre ved politistasjon nord sier derimot *“her ville jeg nok i første omgang ha innbrakt vedkommende”*. Han har en annen tilnærming enn kollegene fra lensmannskontoret og benytter seg av innbringelse som første inngrep. På den ene siden kan innbringelse ses på som det mest inngripende virkemiddelet han kan benytte seg av i møtet med berusede personer, kan man argumentere for at dette strider mot kravene som §6 stiller. På den annen side åpner §6, 2. ledd, 2. punkt for utstrakt skjønn med sin formulering *“de midler som benyttes, må være nødvendige og stå i forhold til [...] omstendighetene for øvrig”*. På bakgrunn av at det ved politistasjonene trolig vil være et høyere arbeidstrykk hva angår ordensforstyrrelser i helgene, har Kåre større tilgang til å innbringe enn hans kolleger ved lensmannskontorene. En fordel med Kåres tilnærming er at oppdragsløsningen blir mer effektiv. Dette kan være en fordel på politistasjoner med stor oppdragsmengde. Motsetningsvis vil oppdragsmengden være lavere på et lensmannskontor. Denne tilnærmingen vil da ikke være nødvendig og forholdsmessig. En ulempe med en slik tilnærming er at det blir mindre rom for god verbal kommunikasjon som kan være nødvendig for å løse oppdraget på lavest mulig nivå (Lagestad, 2012, kap 1).

Svenn forteller derimot at han først ville gitt personen et pålegg om å forlate utestedet, eventuelt om å forlate sentrum. Han nevner ikke at han ville innbrakt personen. Petter ved politistasjon sør sier han ville forsøkt å fjerne personen fra situasjonen, for deretter å gi vedkommende et muntlig pålegg om å forlate sentrum. Han nevner heller ingenting om innbringelse. Dette vitner igjen om individuelle forskjeller mellom tjenestepersonene og hvilke handlingsalternativer de anser som formålstjenlige. At Svenn og Petter, som jobber ved politistasjoner, har så mye høyere terskel for å innbringe enn Roger og Gunn, som jobber ved lensmannskontorer, bryter i stor grad med vår forforståelse.

4.3.2 Case 1, del 2.

Jonas fra politistasjon sør presenterte flere alternativer, og svarte følgende:

”Vurderingen blir om han utgjør et så stort ordensproblem at vi må ta han vekk fra det offentlige rom, ved for eksempel en innbringelse eller en bortvisning. Bortvisning er jo nærliggende. Spørsmålet blir om vi skal kjøre han hjem selv, om vi skal sette han i en taxi, eller skal han få lov til å sove hos politiet [...] Det spørs hvilken løsning jeg finner.”

Jon fra lensmannskontor sør forklarer derimot at han trolig ikke ville ha innbrakt personen selv om hjemmelsgrunlaget var tilstede. I likhet med flere andre fra de ulike lensmannskontorene var han opptatt av at han ikke ønsket å forlate sentrum i flere timer for å kjøre til sentralarresten. Han forklarer følgende:

“Når jeg er flere timer unna hadde jeg forsøkt å løse det på en annen måte. Det er klart det hadde vært annerledes hvis han fortsatt var vanskelig, men vi prøver jo å være så skånsomme vi kan. Når du jobber på en liten driftsenhet langt fra arresten, så forsøker du å ordne det der og da. Vi kjører ikke folk i arrest hvis vi kan unngå det“.

I likhet med Jon fra lensmannskontor sør gjør flere av de andre lensmannsbetjentene en liknende vurdering i denne delen av case 1. En ulempe med å forlate sentrum for å kjøre til sentralarresten er at politiet blir fraværende i den tiden innbringelsen tar, se kapittel 3.3.1. Politiet mister dermed den forebyggende effekten aktivt oppsøkende virksomhet kan gi (Lie, 2015, kap. 6). En fordel er at innbringelse på tross av lang kjøreavstand vil føre til lik praksis av innbringelse, og dermed likhet for loven. En annen fordel er den allmennpreventive effekten en innbringelse vil gi, noe vi kommer tilbake til i kapittel 4.3.4. Hvilken løsning som faktisk blir valgt, vil være et resultat av den enkelte politibetjents skjønnsmessige vurdering.

På bakgrunn av vår erfaring tror vi at en grunn til at flertallet av lensmannsbetjenter valgte å ikke løse ordensproblemet med innbringelse, er at tilliten mellom politi og publikum er større på små steder. En fordel med dette er at det fører til at lensmannsbetjentene stoler mer på at publikum vil etterkomme deres pålegg (Lie, 2015, kap. 5). En utfordring er derimot at det kan føre til at betjentene får et for personlig forhold til publikum, og dermed ikke evner å opptre saklig og objektivt.

4.3.3. Case 2, del 1.

Her valgte ingen av intervjuobjektene å foreta en innbringelse. Vi velger derfor å ikke drøfte funnene.

4.3.4 Case 2, del 2.

Jonas ved politistasjon sør sier noe som representerer alle intervjuobjektene i denne delen av case 2.

”Jeg bryr meg ikke om han er nedlatende eller ikke. Jeg må fortsatt forholde meg til det han har gjort eller ikke gjort.”

Dette samsvarer med funnene i Lagestad sin studie som hevder at politiet ikke lar seg provosere av publikums handlinger. Han viser til at politiet investerte tid i møte med publikum og var forhandlende samtidig som de opprettholdt orden (Lagetsad, 2012, s 31-33). På en annen side gjorde Lagestad også observasjoner der politiet lot seg provosere av handlingene til publikum. Politiet responderte ofte på dette ved å forsøke å oppdra publikum. Publikum oppfattet dette som fordømmende og provoserende. I vår studie fant vi ingen tegn til en oppdragende og nedlatende tone hos politiet. Vi fant snarere en relativt objektiv og saklig tilnærming. En mulig feilkilde her kan være at intervjuene var casebasert og ikke tatt fra reelle hendelser som Lagestad sin. Det er ikke gitt at intervjuobjektene våre ville handlet slik som det beskrev ut i fra casen (Lagestad, 2012, s. 31-38).

Hanne fra politistasjon nord illustrerer derimot en annen vinkling, som også er nevnt i kapittel 4.3.2.

“(Det) kommer litt an på tid, sted, hvor det skjer og om det er mange tilskuere [...] Hvis det er i gata og mange vitner, bør de se at det blir en reaksjon ut av det.”

Hanne ser at saken må løses fra et preventivt, eller forebyggende, perspektiv. Den fulle personens nedlatende tone krenker henne ikke personlig. Derimot ønsker hun å sette et eksempel, slik at ikke flere gjør som vedkommende. Hun legitimerer dermed behovet for å sanksjonere personen fra ytre krav, og ikke fra indre krav. Her kan det dras en parallell til straffens allmennpreventive virkning, som går på å påvirke andre enn lovbyrteren ved å

straffe ham (Schafft, 2007, ss. 289-292). Andenæs deler lovbrudd i seks overordnede kategorier, og sier at allmennprevensjon har liten eller ingen effekt på affektstyrte lovbrudd. I dette tilfellet, ved brudd på ordensforskriftene, vil det være nærliggende å tro at allmennprevensjon har effekt (1975, s. 15). En kritikk av å bruke straff med denne hensikten er at man da bruker et menneske som middel for å oppnå noe, og ikke straff som et onde for selve individet. Dette kan knyttes til det instrumentelle mistak, som vi kommer tilbake til senere i oppgaven (Christoffersen, 2011, s. 53-59) (Fredriksen, 2016, kap. 1).

4.4 Alternativer til innbringelse

Samtlige av intervjuobjektene i sør nevner bortvisning som et mindre inngripende alternativ til innbringelse og at innbringelse var det siste alternativet. Det var tydelig at innbringelsen ikke er et mål i seg selv, men kan brukes som middel for å gjenopprette ro og orden på stedet. Å gjenopprette ro og orden ble oppfattet som det grunnleggende målet i casene.

Kåre ved politistasjon nord forteller derimot at «*når vi kommer, begynner alternativene å gå*». Han presiserer at han “*kanskje vurderer pålegg eller hjemkjøring*” før han innbringer. Kåre presenterer her en mer stereotypisk politistasjonkultur, som bærer preg av en lavere terskel for håndtering av berusede mennesker. Det interessante er at både Hanne og Svenn fra politistasjon nord bryter med denne stereotypiske oppfatningen, og langt på vei har samme synspunkt som intervjuobjektene på politistasjon sør. Dette utfordrer forforståelsen vi hadde før vi begynte med studien.

Intervjuobjektene ved lensmannskontor nord deler i stor grad den samme oppfatningen som intervjuobjektene ved politistasjon sør. Beate fra lensmannskontor nord forteller “*man har utrolig mange (alternativer)... man starter naturligvis så lavt som mulig i det gitte tilfellet*”. Dette kan peke i retning av at Beate har høy terskel for å innbringe og er vant til å være oppfinnsom for å finne alternative løsninger. Fordelen med Beates tilnærming kontra Kåre sin, er at den legger til rette for å løse ordensproblemet med et mindre inngripende middel. Etter vår erfaring kan en ulempe derimot være at man venter for lenge med å innbringe noen. På bakgrunn av dette oppstår det ytterligere ordensproblemer.

Flere av intervjuobjektene forklarer at de bruker sunn fornuft i oppdragsløsningen og for å finne alternativer til innbringelse. De bruker “magefølelsen” eller intuisjonen. De forklarer at magefølelsen kommer fra politifaglig teorikunnskap og erfaring, og at det er godt verktøy i ordenstjenesten. Aas finner at denne formen for kunnskap er viktig for flere politifolk i oppdragsløsningen (2014).

4.5 Kommunikasjon

4.5.1 Høyt og lavt

Jon ved lensmannskontor sør er opptatt av å aktivt bruke kommunikasjon som verktøy for god oppdragsløsning og representerer synet til flere av intervjuobjektene. Han forklarer:

“kommunikasjonsbiten er helt avgjørende, det er der vi løser oppdragene”. Ifølge Jon er det likevel lett at politiet stagnerer i samhandling med publikum ved at det oppstår fokus på negative elementer som holder igjen kommunikasjonen. Dette kan føre til punktuering, ved at hver av partene holder fast ved elementer i samhandlingen som gjør at kommunikasjonen blir negativ (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 221-227).

Intervjuobjektene i nord drar frem mange fellestrekk når det gjelder kommunikasjon, likevel fra helt forskjellige utgangspunkt. Kåre ved politistasjon nord svarer at fokus i kommunikasjon med berusede personer er egensikkerhet. Han ivaretar den med å ta hensyn til avstand og andre påvirkbare faktorer i oppdraget. En fordel ved å ta ut avstand er at det gjør det enklere for Kåre å holde hodet kaldt i situasjoner som eskalerer (Eide og Eide, 2010), samtidig som han sørger for sin fysiske egensikkerhet (Bråten, O.A 2013, ss. 123-125). Etter vår erfaring kan en ulempe med denne tilnærmingen være at den kan oppleves som fiendtlig for publikum, og dermed vanskeliggjøre en god kommunikasjon.

Flere av de andre politibetjentene fokuserte på viktigheten av å være informerende, saklig, menneskelig og bestemt ved behov. Det var også et gjennomgående fokus på å være rolig og tydelig, og å gå så lavt ut som mulig i kommunikasjonen. Flere av intervjuobjektene merket at å gå lavt ut bidro til å holde et lavt konfliktnivå. Lagestad viser til at analyser av uformelle samtaler, intervjuer, og observasjonsnotater støtter intervjuobjektene oppfatning i vår studie med at å gå høyt ut i møte med publikum øker konfliktnivået (Lagestad, 2012, s 17-37) (Aas, 2014).

4.5.2 Kommunikasjonsteknikker

Når det gjelder teknikker for kommunikasjon, har ingen av intervjuobjektene i nord noen teknikker de eksplisitt nevner. Flere av dem, blant annet Hanne ved lensmannskontor nord forteller «*vis at du lytter [...] Lag slike hmm-lyder, da blir de fornøyde*». McMains beskriver disse lydene små oppfordringer. Slike lyder er blant ni teknikker som sammen kalles aktiv lytting. Aktiv lytting gir større grad av mulighet til å påvirke både relasjon og situasjon i den retningen man ønsker (2012, s. 69-74,). De fleste mennesker benytter mer eller mindre bevisst flere av disse teknikkene. Hanne viser at hun er bevisst hvordan hun bruker små oppfordringer, noe som kan bidra til at hun får styrt kommunikasjonen i en mer hensiktsmessig retning.

Ida forklarer hun ville fått personen til å forstå hva han sa og hvorfor dette var alvorlig og negativt for hans del. Måten Ida svarer på kan knyttes opp mot metakommunikasjon, ved at hun ville forsøke å få ham til å forstå at måten han hermet etter henne førte til en dårligere kommunikasjon mellom dem (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 228).

Jonas fra politistasjon sør bruker i likhet med Ida kommunikasjonsteknikk aktivt. Han forklarer “*jeg bruker metakommunikasjon, stillhet, jeg kan bruke perspektivskifte og jeg kan bruke befalsmetoden...*” Han forklarer videre at han er opptatt av å skape en god forståelse rundt kommunikasjonen med publikum, og at han prøver å ha fokus på publikum ikke skal oppfatte politiet som en motpart. På den måten oppnår han et sirkulært samspill i dialogen, i stedet for et sirkulært motspill. Sirkulært samspill innebærer at det partene gjør opprettholder den andre parten sin adferd. Når samspillet er positivt vil dette ha en god effekt på kommunikasjonen (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 221-227).

Svenn fra politistasjon nord forteller at han ville informert personen om hvordan han opplever det å bli harselert med, og sagt til vedkommende at “*han må etterkomme nå, ellers kommer han til å bli innbrakt*”. Her benytter Svenn seg av en av de samme virkemidlene som Jonas i forrige avsnitt, men gjennom forskjellige teknikker. Når Jonas på den ene siden benytter perspektivskifter, velger Svenn heller å gi den andre parten en tilbakemelding for at han skal vite hvordan han opplever det å bli harselert med. En fordel med dette er at når budskapet blir lagt frem relativt affektløst, kan det styrke hans legitimitet som en trygg, rolig polititjenesteperson uten å provosere videre (Bråten, O.A, 2013, ss. 97-99). Svenn forsøker

med dette å påvirke kommunikasjonen til å bli sirkulær, ved å påpeke nettopp at den enes kommunikasjon påvirker den andre. Ved å benytte seg av en slik metode, kan han oppnå en større grad av samspill og empati fra personen han snakker med. Da har han lykket med å få en positiv tilbakemelding, altså forandring i den andres atferd (Røkenes & Hanssen, 2012, ss.100-101).

4.6 Refleksjoner

Når det gjelder intervjuobjektene refleksjoner rundt innbringelser, fant vi en interessant tendens. Ved politistasjonene fokuserte de på de praktiske, selvsagte og juridiske konsekvensene av en innbringelse og eventuelt et forelegg. Hanne fra politistasjon nord sier *“en av konsekvensene er å våkne opp i fyllearesten”*, mens Kåre forteller *“det er ikke verre enn alternativet, som ofte ville vært mer bråk eller slåsskamp med konsekvensene det får”*.

Samtlige av tjenestepersonene på lensmannskontorene nevnte andre konsekvenser, som blant annet det sosiale stigmaet en innbringelse medførte i lokalsamfunnet. På den ene siden kan grunnen til dette være at stedene som stevner til lensmannskontorene er mer transparente enn stedene som stevner til politistasjonene. Det sosiale stigmaet vil derfor være en helt naturlig konsekvens. Petter fra lensmannskontor sør illustrerer her konsekvensene av å bli innbrakt på et lite sted.

“På en liten plass er det veldig mange som ser hva politiet gjør. Alle ville visst på mandagen at den personen ble kjørt til arresten. Det hadde blitt et rykte [...] Det ville sikkert stått et lite stykke om det i lokalavisa, og alle ville visst hvem det var. For omdømmet til den personen tror jeg det hadde vært kjipt.”

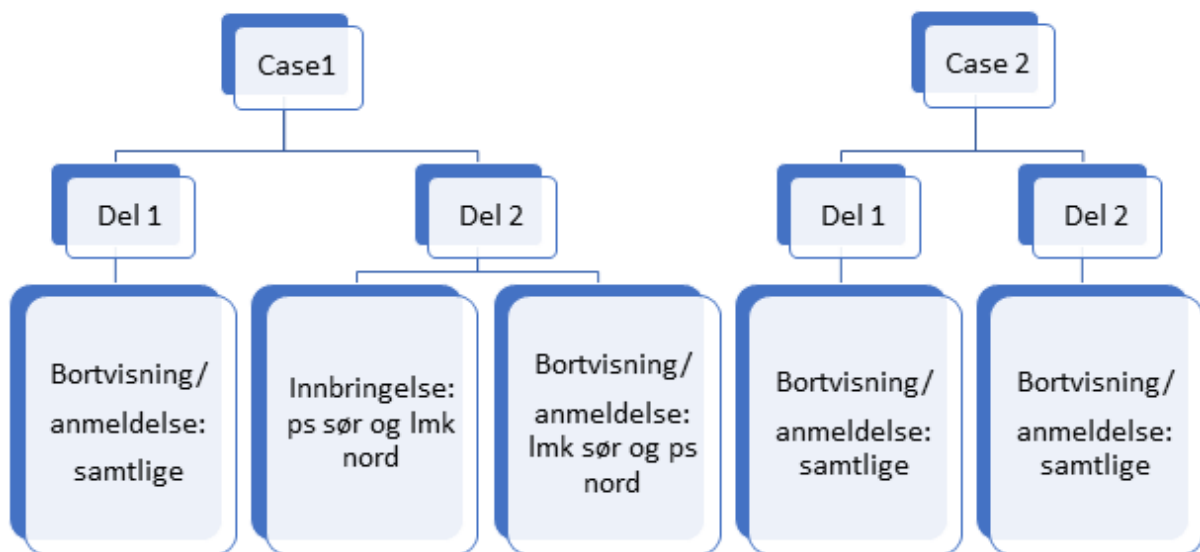
På den annen side kan årsaken være at tjenestepersonene ved politistasjonene i mindre grad enn ved lensmannskontorene får relasjoner til personene de håndterer. Det kan tenkes at de lettere behandler personene som om de er ting, og på den måten begår det instrumentelle mistak som følge av stor eksponering for ordensoppdrag (Christoffersen, 2011, s. 53-59) (Svartdal, 2011, kap. 13).

Så lenge det instrumentelle mistak kun er en del av tjenestepersonenes tankesett, vil det ikke være problematisk fra et rettssikkerhetsperspektiv. Fra det øyeblikket det materialiserer seg i handling, åpner det for forskjellsbehandling på flere nivåer. Det blir fort problematisk, ettersom “likhet for loven” og “et Politi” er fundamentale for henholdsvis rettsstaten og et ideale politiet bør tilstrebe å leve opp til.

5. Konklusjon

I denne oppgaven har vi undersøkt hvordan innbringelse etter politiloven §9 praktiseres ved lensmannskontor sør og nord sammenlignet med politistasjon sør og nord.

Vi har sett på hvordan intervjuobjektene bruker kommunikasjon i oppdragsløsningen og vi har forsøkt å knytte funnene våre opp mot relevant teori. Da vi har gjennomført en kvalitativ studie med relativt lite utvalg per tjenestested, kan vi ikke trekke noen generelle gyldige slutninger om innbringelsespraksis på de ulike stedene. Likevel presenterer vi noen tendenser som vi skal gjøre rede for i det følgende. Etter våre funn kan terskelen for innbringelse rangeres i synkende rekkefølge: lensmannskontor sør, politistasjon nord, lensmannskontor nord og politistasjon sør, noe som i stor grad bryter med vår forforståelse som redegjort for i kapittel 2.5.1.

Figur 3. Modellen representerer hva flertallet ved de ulike tjenestestedene valgte å gjøre utifra forutsetningene i casen. Modellen kan sammenlignes med figur 2 i starten av kapittel 4.

Vi har ikke funnet signifikante forskjeller i innbringelsespraksis mellom betjenter på politistasjon nord og lensmannskontor nord. Her fremstår det som at terskelen for innbringelse er relativt lik på tvers av tjenestestedene. Mellom politistasjon sør og

lensmannskontor sør virker det som det er større forskjell når det kommer til innbringelse. Den generelle responsen fra politistasjon sør er relativt lik responsen fra politistasjon nord. Her er det vel og merke individuelle forskjeller. Dette kom spesielt frem ved presentasjon av de ulike casene. Denne forskjellen fremstår som uavhengig av tjenestestedet, men heller som et resultat av betjentens individuelle skjønnsutøvelse. Dette tyder på at skjønnsutøvelse og sunn fornuft står sterkt i beslutningsprosessen til intervjuobjektene i studien vår, noe som støttes av Buviks doktorgrad (2014).

Når det gjelder bruk av kommunikasjon har vi ikke funnet noen tydelige fellesnevner ved tjenestestedene. Bevisstheten rundt og kunnskapen om kommunikasjon varierer sterkt mellom de ulike intervjuobjektene, men det har tilsynelatende ingen sammenheng med hvilket tjenestested de tilhører. Derimot har vi funnet at de yngre betjentene ofte har bedre kunnskap om ulike kommunikasjonsteknikker, samt et mer bevisst forhold til bruk av kommunikasjon som et verktøy i oppdragsløsningen.

Når det gjelder hvordan oppdragsmengden påvirker kommunikasjonen har vi ingen klar konklusjon. Derimot virket det som at lensmannsbetjentene så på ordensoppdrag som mer betydningsfulle enn politibetjentene ved stasjonene. Videre kan det se ut til at lensmannsbetjentene var noe mer tålmodige i kommunikasjonen og brukte mer tid på å løse casene. Dette gjaldt spesielt ved lensmannskontor sør.

Vi har også funnet at intervjuobjektene ved de to lensmannskontorene har et mer bevisst forhold til konsekvensene for en som blir innbrakt av politiet. Det tenderer mot at refleksjonene rundt en innbringelse varierer med hensyn til størrelsen på tjenestestedet. Tjenestepersonene vi har intervjuet ved lensmannskontorene har mer medfølelse for situasjonen til de som innbringes. Dette kan være på bakgrunn av at kontakt med politiet på mindre steder i større grad medfører stempling. En annen grunn kan være at politibetjentene på små steder ofte har en mer personlig relasjon til publikum. Ingen av tjenestepersonene ved politistasjonene hadde noen tanker rundt dette aspektet ved innbringelse. Flere av dem nevnte derimot praktiske konsekvenser ved å bli innbrakt av politiet.

En annen interessant trend vi har funnet er at lensmannsbetjentene har en oppfatning av at de selv har en høyere terskel for å innbringe enn kollegene ved stasjonene. Flertallet av lensmannsbetjentene vi intervjuet var av den oppfatning at vilkårene for innbringelse ble praktisert strengere på politistasjonene. Denne oppfatningen samsvarer kun delvis med våre funn. Som tidligere nevnt viser resultatene fra vår studie en tendens til at innbringelse praktiseres noe strengere på lensmannskontor nord og politistasjonene sammenliknet med lensmannskontor sør.

Forøvrig er det vanskelig å komme med én konkret konklusjon på bakgrunn av resultatene fra intervjuene vi har gjennomført.

Ovenfor har vi har redegjort for noen tendenser vi mener å kunne se. Ellers ville det vært interessant å supplere denne oppgaven med kvantitativ statistikk. Statistikk over absolutte innbringelsestall for tjenestestedet og relative innbringelsestall per betjent ville gitt et relevant supplement hva gjelder problemstillingen i denne oppgaven.

6. Bibliografi

Bøker

- Argyle, M. (1988). *Bodily Communication, 2nd ed.* New York: NY: Methuen.
- Aubert, V. (1985). *Det skjulte samfunn.* Universitetsforlaget.
- Bråten, O. A. (2013). *Håndbok i konflikthåndtering - forebygging av trakassering, trusler og vold.* Kristiansand: Høyskoleforlaget AS - Norwegian Academic Press.
- Buvik, K. (2016). The hole in the doughnut: a study of police discretion in a nightlife setting. *Policing and Society: An International Journal of Research and Policy.* Oslo: Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.
- Christoffersen, S. (2011). *Profesjonsetikk. Om etiske perspektiver i arbeidet med mennesker (2. utgave).* Oslo: Universitetsforlaget.
- Diderichsen, A. (2013). *Etik for politifolk.* Gylling: Narayana Press.
- Ekeland, T. J. (2004). *Konflikt- og konfliktforståelse: For helse- og sosialarbeidere.* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Fredriksen, S., & Spurkland, K. (2014). *Ordensjuss.* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder.* Fagbokforlaget.
- Hoel, L. (2013). *Politiarbeid i praksis: politibetjenters erfaringer.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Jones, R. (1977). *Self-fulfilling prophecies.* N.J.: Lawrence Erlbaum.
- Lagestad, P. (2012). *Kommunikasjon og konflikthåndtering: publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv.* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Lie, E.M. (2015). *I Forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid.* Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Nyeng, F. (2012). *Nøkkeltbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori.* Fagbokforlaget.
- Olsvik, E. (2013). *Vitenskapsteori for politiet. Tenkemåter i kunnskapsstyrt politiarbeid.* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Ross, L. (1997). *The intuitive psychologist and his shortcomings: Distortions in the attribution process in L. Berkowitz (Ed.). Advances in experimental psychology (vol. 10).* New York: Academic Press.
- Røkenes, O. (2012). *Bære eller bryte: kommunikasjon og relasjon i arbeid med andre mennesker.* Fagbokforlaget.
- Schafft, A. (2007). *Almenprevensjon.* Pax Forlag.
- Svartdal, F. (2011). *Sosialpsykologi.* Gyldendal Akademisk.

- Svennevig, J. (2009). *Språklig samhandling, innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- Thurén, T. (2009). *Vitenskapsteori for nybegynnere*. Gyldendal Akademisk.
- Watzlawick, P., Beavin, J., & Jackson, D. (1967). *Pragmatics of Human Communication*. London: Faber and Faber.
- Østerberg, D. (2012). *Sosiologiens nøkkelbegreper og deres opprinnelse*. Cappelen Damm Akademiske.

Lover og instruksverk

- Justis- og beredskapsdepartementet. (1986). Lov om rettergangsmåten i straffesaker. *Straffeprosessloven*.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (1990). Alminnelig tjenesteinstruks for politiet. *Politiinstruksen*.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (1995). Lov om politiet. *Politi-loven*.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2006). Forskrift om bruk av politiarrest.

7. Vedlegg

7.1 Selvvalgt pensum

Bøker

- Andenæs, J (1975). *Straff og lovlydighet*. Oslo: Universitetsforlaget (s. 15 (1 side))
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode - en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget (ss. 26-28 (3 sider))
- Edvinsen, K. (2012). *Ordenstjeneste*. Høvik: Forlaget vett & viten (Kapittel 2, 3, 4 og 8 (74 sider))
- Eide, H. & Eide, T. (2010). *Kommunikasjon i relasjoner: samhandling, konfliktløsning, etikk*. 2. utg. 4. opplag Oslo: Gyldendal akademisk.
- Fredriksen, S. & Spurkland, K. (2014). *Ordensjuss*. Oslo: Gyldendal Akademisk (Kapittel 13 (45 sider))
- Johannesen, A. et al. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (ss. 391-410 (20 sider))
- Klein, G. (1998). *Sources of power: How People Make Decisions*. Cambridge, MA:MIT Press (s. 127 (1 side))
- Lagestad, P. (2012). *Kommunikasjon og konflikthåndtering: publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag (Kapittel 1, 10, 11 og 12 (89 sider))
- McMains, M.J. (2002). *Active listening*. *Journal of Police Negotiations*, 2 (2). The Haworth Press, Pennsylvania (ss. 69-74 (6 sider))
- Runhovde, S. (2010). *Tillit til politiet* (2010/4). Oslo: Politihøgskolen (s. 189 (1 side))

Oppgaver

- Aas, G. (2014). *Politipraktikere og deres syn på utdanningen*. (Nr. 2). Hentet 29.03.17 fra https://www.idunn.no/nordisk_politiforskning/2014/02/politipraktikere_og_deres_syn_paa_politiutdanningen (ss. 127-138 (12 s))
- Engelstad, A. (2013). *Innbringelse etter politiloven §§8 og 9, 1-3. ledd i et rettsikkerhetsperspektiv*. Hentet 30.03.17 fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/38630/549.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (ss. 1-52 og 57-63 (59 sider))
- Hannes, T.H. (2007). *Politoloven §9: Politiets adgang til å iverksette tiltak overfor berusede*

personer. Hentet 30.03.17 fra

<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/21456/68152.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (ss. 1-58 og 60-66 (64 sider))

Dommer

Norges Høyesterett. (1950). *S. 1135*. Hentet fra Rettsdata: (28.03.17)

<https://min.rechtsdata.no/#/Dokument/gRT19501135?directHit=1&dq=Rt.%201950%20S.%201135>

Norges Høyesterett. (1963). *S. 1087*. Hentet fra Rettsdata: (28.03.17)

<https://min.rechtsdata.no/#/Dokument/gRT19631087?directHit=1&dq=Rt.%201963%20S.%201087>

Norges Høyesterett. (1980). *S. 1154*. Hentet fra Rettsdata: (28.03.17)

<https://min.rechtsdata.no/#/Dokument/gRT19801154?dq=Rt%20%201980%20s%20%201154>

Norges Høyesterett. (1993). *S. 99*. Hentet fra Rettsdata: (28.03.17)

<https://min.rechtsdata.no/#/Dokument/gRT19930099?directHit=1&dq=Rt.%201993%20S.%2099>

Nettsider

Dahlum, S. (2015). *Validitet*. Hentet 29.03.17 fra <https://snl.no/validitet>

Google. (2017). *Google*. Hentet fra Google Maps: (01.02.17) <https://www.google.no/maps/>

Thorsen, D. (2015). *Maktfordelingsprinsippet*. Hentet fra Store Norske Leksikon: (28.03.17)

<https://snl.no/maktfordelingsprinsippet>

Trosdahl, L. (2013). *Kompetanseheving innsatspersonell (versjon 01)* Hentet 29.03.17 fra

https://www.politi.no/vedlegg/rapport/Vedlegg_2324.pdf

Totalt mer enn 375 sider selvvalgt pensum.

7.2 Intervjumal

Generelt om ordenstjenesten

Fortell om ditt forhold til ordenstjeneste

- og håndheving av politiloven?

Opplever du slitasje i forbindelse med jobben?

Fortell hva som er grunnen til at du opplever slitasje.

(Kontrollspørsmål for å utelukke eventuelt «feilkilder»).

Hva slags oppdrag opplever du som mest givende?

Ordens- og fylloppdrag

Fortell hva du tenker om fylloppdrag og ordensforstyrrelser

Case 1

Forutsetning: kveldsvakt lørdag

Du møter en person som sjangler, har utydelig tale og fremstår beruset (*på alkohol*).

Han krangler med en dørvakt på et utested. Du ber personen om roe seg ned og forlate stedet, han svarer «ha'kke politiet bedre ting å gjøre?» i en skarp tone og dytter deretter dørvakta bakover (*dørvakta må ta et støttesteg bakover, men ramler ikke. Dyttet er med begge hender*).

Hva ville du gjort? (Reaksjoner etter politiloven).

(intervjuobjektet velger å kommunisere med personen: personen er ikke samarbeidsvillig, bryr seg ikke)

(intervjuobjektet ber om ID: han gir bankkort)

(intervjuobjektet gir pålegg om fjerne seg fra sentrum: lite samarbeidsvillig, nekter å etterkomme første gang. Etterkommer ved 2. advarsel).

- stole på at personen slutter etter advarsel.
- gi personen et pålegg om å avbryte ordensforstyrrelsen.
- kjøre personen hjem.
- innbringe personen.

Gitt at du ga personen pålegg om å forlate sentrum og du nå, en time senere, møter han i sentrum igjen. Nå er han er rolig og samarbeidsvillig.

Hva gjør du?

- innbringer og anmelder du han for brudd på pålegg
- innbringer han
- anmelder han, men lar han gå
- anmelder han og kjører han hjem

Case 2

Du jobber nattevakt i en helg. En av dørvaktene på et utested tilkaller deg fordi de har en gjest som er overstadig beruset og nekter å forlate utestedet. Når du tar kontakt med personen er han litt motvillig til å dra hjem, og sier at han bare vil ha det gøy.

Hvordan ville du håndtert situasjonen?

Innbringelse

Personen begynner etter hvert å herme etter det du sier med en nedlatende tone, og du føler at han gjør narr av deg.

Hvilke handlingsalternativer ser du for deg?

På hvilket tidspunkt ville du tatt avgjørelsen om å innbringe vedkommende?

Fortell hvordan du vanligvis løser slike oppdrag.

Hva skal generelt sett til for at du bestemmer deg for å innbringe en person?

I hvilke situasjoner innbringer du folk etter § 9?

Hvilke alternativer vurderer du før du innbringer noen?

Kommunikasjon

Hva er fokuset ditt i forhold til kommunikasjon med personer i den type situasjonene som nevnt ovenfor?

Som den profesjonelle parten i dialogen, hva legger du vekt på?

Hender det at du benytter deg av noen spesielle teknikker for å løse kommunikasjonen på måten du ønsker?

Fortell om disse teknikkene.

Hva tenker du om konsekvensene for vedkommende du innbringer?

Forrige innbringelse

Fortell om forrige gang du innbragte noen og hvorfor du bestemte deg for å gjøre det.

Hvilke andre alternativer hadde du?

Hva var den utløsende faktoren som gjorde at du bestemte deg for å innbringe personen?

7.3 Samtykkeskjema fra NSD

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

Likhet for loven? En bacheloroppgave om innbringelse etter politiloven

Bakgrunn og formål

Gjennom kvalitative intervjuer ønsker vi å undersøke om hvorvidt terskelen for å innbringe personer er forskjellig på lensmannskontoret Sauda, et lensmannskontor i Tromsø og Politihuset i Haugesund og Tromsø.

Dette er en bacheloroppgave for politihøgskolen. Studien gjennomføres ikke for eksternt oppdragsgiver. Den er ikke gjennomført i samarbeid med andre institusjoner.

Utvalget er trukket ut med hensyn til arbeidsplass og yrke.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i studien innebærer å delta på et intervju. Respondanten vil bli spurt spørsmål om sin erfaring i det operative politilivet. Opplysninger som samles inn er opplysninger om hendelser, arbeidssted, yrke og telefonnummer.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Kun prosjektgruppen, dvs. politihøgskolestudent Sunde, veileder og meg vil ha tilgang til opplysningene.

Deltakerne ville ikke kunne gjenkjennes i publikasjon.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 01.06.17. De direkte identifiserende opplysningene blir slettet. Indirekte identifiserende opplysninger kan bli publisert.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert. Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med XXX. Kontaktopplysninger til veileder er Geir Aas som kan nås på 99241555.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)